„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом птком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
(У сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 194. У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 19. (31.) ДЕЦЕМБРА 1879. ГОДИНА XIV.

НОВО АДМИНИСТРАТОРСТВО.

На пољу црквено-народног живота нашег десио се догађај, коме од времена нашег народног преселења овамо равна нема.

Али тешко да је и било за цело то време у народу, наиме у јерархији нашој човека, који би тај задатак на себе примио.

Јер код и преко толики старији владика да један од јуче поставши владика заузме место, које би у непредвиђеним околностима по црквеном реду у обште, по нашим црквено-народним установама особено старијему припадало — то је досад нечувено и невиђено.

Какав ће положај у том погледу наши црквени великодостојници према постављеном „администратору архијепископства карловачког и митрополије српске“ заузети, хоће ли они и како под њим у синоду, митрополитском савету и т. д. седети и радити моћи, то је њина ствар, а народ ће видети и судити, како ће црквени великодостојници, који су већином према сваком народном праву осетљиви били, хтети, умети и моћи очувати своје достојанство, своје право, свој положај и углед.

Ми ћемо засад да бацимо поглед на овај неочекивани догађај са гледишта државног, православно-црквеног, и нашег црквено-народног права.

Пре свега рађа се питање: да ли је патријарх Ивачковић своју црквену власт могао правомоћно положити у руке државне власти са обилажењем црквено-народног сабора, из којега је та власт потекла?

Правоваљаност оставке није дакле ван сваке сумње, и то би било формално питање за будући црквено-народни сабор.

Но како му драго стојало са формалним питањем правоваљаности оставке, настаје позитивно питање: да ли је одговорна влада основа имала, за живота патријархова сама собом, и без црквено-народног сабора поставити „администратора карловачке архидијецезе и српске митрополије?“

Позива се на то: да је и досад државна власт постављала „администраторе.“ Али да оставимо на страну, да је и то право државне власти у течају наше црквено-народне историје спорно било, ваља правити битну разлику између пређашњег и данашњег администраторства.

Обични администратор постављен је поводом и после смрти митрополита, на кратко време, до избора новог митрополита Он као такав није могао замењивати митрополита у свима, нарочито не у главним духовним функцијама: није могао председавати синоду, јер је овоме законити председник само митрополит, односно патријарх; синод се за то време није могао правоваљано ни држати; администратор није могао кандидовати, производити, посвештавати нове владике, да и не рећамо друга права и дужности каноничне, које вршити није могао; он је може се рећи био више администратор „карловачке архидијецезе“ у њеним текућим пословима, него „српске митрополије“ и више за привремену управу црквено-народни фондова и добра Даља са асистенцијом.

Положај пак администротора, који би за живота патријарха, дакле у недоглед, не само архидијецезана привремено, него и митрополита замењивао, и митрополију, цркву, јерархију с поља и изнутра представљао и руководио, морао би бити са свим други, него што је бивао обичног администратора, т. ј. такав, какав ни по уставу наше цркве, ни по нашим црквено-народним установама правно постојати не може. Он би требао, а законито не би могао држати синода, без кога се и неке саборске ствари не би могле обављати; он би требао, а законито не би могао обављати и друге неке функције, и он би их само с повредом црквеног устава и црквено-народни установа обављао. Анархија или узурпација јерархијска била би на дневном реду.

Но има још један и то главни поглед, а то је тај: што би се установом таког администраторства, као што би била ова нова, за живота митрополита, и односно патријарха обишло, дакле илузорним учинило, фактично уништило привилегијама свечано признато и државним законом, а на име и IX. чл. закона од год. 1868. зајамчено право избора митрополита српског, чиме би, на томе праву основана црквено-народна автономија наша из темеља пољуљана била. Кад би то ишло: да би државна власт избраног и у једним околностима потврђеног митрополита, у другим околностима, па било то и „на молбу његову“ уклонити, и место њега за време целог му живота другога, и то без икаквог утицаја и сутицаја црквено-народног сабора поставити могла, то би право избора било ништаво. Није главно само ко ће, него и како ће, у каквом духу, смеру и правцу руководити и синодске послове, и црквену јерархију, и црквено-народну свуколику управу. Да тај не буде држави, њеним законима, и законитим интересима противан, за то државна власт има јамства не само у државним законима, него и у томе, што без њеног одобрења немогу постати владике, од који сад митрополити бивају, и у праву потврђења од стране државне власти; али и народ православне цркве, а нарочито у држави, која је већином католичка, ваља да има такође јамства, да ће на челу црквене и црквено-народне управе стојати човек народног поверења, а то јамство лежи у праву избора, којим се народ, односно црквенонародни сабор поставља у стање, да на чело црквене и црквенонародне управе произведе мужа, који је пријатељ и цркве и народа, и онога, што у нас ово обоје спаја: црквенонародни установа, а свакако да противника, или још и непријатеља једног ма којега од тога двога искључити може.

Установа оваке „администрације“ као што је ова нова, но нашем уверењу није сугласна са правом православног народа српског у овој држави, са јамством његове законом ујамчене црквенонародне автономије, те се с тога не ће одржати моћи.

Сам нови „администратор“, ако није непријатељ и саме црквене, да нерекнемо и црквенонародне автономије, мораће, ако неће да са самим канонима у сукоб и под канонични суд доће, придружити се саборском гласу и жељи народа у том погледу: да се ова цела ствар патријарха, који међутим може оздравити, или замене патријарха, односно митрополита, или на послетку новог избора митрополита српског — која питања за сад само напомињемо, и о којима има времена реч повести — повери српском црквенонародном сабору, да је реши, и у том погледу са државном власти у законити саобраштај и суглас ступи.

Ми управо и то још не видимо јасно: какав је положај патријарха Ивачковића. Он се још назива патријархом, а заменик му се даје само за администрацију „карловачке дијецезе и српске митрополије“. Постоји ли дакле још његова патријаршеска власт, и то не по самом имену, него и у ствари и по праву функција с тим скопчани нарочито у синоду? Не остаје ли још плашт патријаршески, да нов администратор њим заогрне цркву и јерархију Босне и Херцеговине? Је ли то можда и крајња цел ове нове промене? То је питање, на које ћемо доћи и наше мишљење разложити, док се ствар размагли.

Политички преглед.

Баш о божићу донео је „Пешт. жур.“ вест, да нам ваља очекивати делимичну кризу у угарском министарству. Из „најпоуздавијег“ извора дознао је исти лист, да ће гр. Сапари „ових дана“ дефинитивно одступити од министарства финансије, а на његово место доћи Трефор, који је до сад само милошћу примаса био министар просвете и пре, но што се нашао бар. Шимоњи, и министар земљерадње и индустрије. Поменути извор пак не зна, хоће ли Трефор и свој досадашњи порфељ задржати, но све му је једно, знао или не знао, јер опште је познато, да Трефору није толико стало до дотичног ресорта, колико до својих интереса. Истина свако мора признати, да је тај некадашњи присни пријатељ и потоњи наследник етвешев врло интелигентан и да разумева своју струку, али нико не може признати, да има самосталног политичког мишљења и државничке карактерности. Као министар просвете и црквених дела Трефор се вазда трудио, само да с владикама, којима он — тако се бар говори — није само платонски обвезан, стоји на доброј нози и да врши интолеранцију, која опомињаше на кобно доба конкордатско. Као управитељ разних верозаконских заклада показао се тако неук, да не можемо ни најмање поверовати будућем министру финансија. Ако тисин кабинет хоће на тај начин да се попуни, он ће истина изменити своје министре, али онако, као што су оно пољски Жидови мењали своје рубље: један свлачи, а други навлачи.

Гледе још предстојећих промена у дипломатском кору аустро-угарске монархије дознаје „П. Л.“ автентично, да је досадашњи посланик у Петрограду, бар. Лангенау, због болести поднео оставку и да је за његова наследника означен већ гр. Калноки, који је потоњих месеци на опште задовољство водио посланичке послове. Што се тиче наследника гр. Зичију у Цариграду, ту још није ствар на чисто. У првом реду помиње се још једнако гр. Лудолф као кандидат за цариградску пошту, али о целој тој ствари није још ништа коначно одлучено.

Талијански листови обраћају пажњу своје владе и народа на аустријско царевинско веће, где је ту скоро одобрен обранбени закон на десет година, те ишту, да и Италија одобри садашње стање своје војске на неколико година у на пред. То су знаци „суседско-пријатељских“ одношаја међу Италијом и Аустро-Угарском.

Као год у аустро-угарском, тако исто и у руском дипломатском кору предстоје промене. У овај мах налазе се у Петрограду посланици: Новиков, Нелидов, Сабуров, Лобанов и Убрил, очекујући своје ново определење. За Новикова, досадашњег посланика у Бечу, вели се, да неће ићи у Цариград, него да ће бити наименован за заменика државном канцелару, кнезу Горчакову. То је у начелу свршена ствар, само ваља још неке формалне потешкоће савладати, јер посланик не може се деградовати за државног секретара. Јамачно ће се удесити, да Новиков буде државни потканцелар, као што је био кнез Горчаков од 1856. год. до 1861., док је још Неселроде живео, који је све до смрти задржао канцеларски наслов и канцеларске дохотке. Место Новикова, вели се, ићи ће у Цариград досадашњи државни секретар у министарству спољашњих, Н. Гирс.

Из крила јевропске подунавске комисије јавља се, да је портин заступник потписао адицијонални акат, што га је комисија израдила. Јевропска комисија на име — чл. 55. берл. уговора не стоји с тим у свези — нашла се побуђена, да Act public од год. 1865 на ново прегледи, па да оне установе његове, које се опиру берлинским закључцима, преиначе. Act public прегледан и тако прегледан поднет је сигнатарним силама на потврду. Аустро-угарско спољашње звање доставило је исти поднесак обема владама, аустријској и угарској, но по што ове још нису саопштиле своју одлуку, то ни спољашње звање није се још могло прикључити акту, као што су до сад већ учиниле владе француска, енглеска и турска. Осим тога подунавска комисија има и других задаћа, што су обележене у чл. 55 берлинског уговора. Ваља на име да изради правила за бројење, за поречку полицију и за надзор од ђердапа до Галца, те да их доведе у склад с оним правилима, што важе на Дунаву ниже Галца. Ту задаћу, при којој ваља да суделују и заступници подунавских држава, још није решила подунавска комисија, но преговори су већ у току.

Међу Немачком и Румунијом може се излећи озбиљан заплет, а изазвало га је држање букурештанске коморе у питању откупа румунских железница. Међу немачком и румунском владом закључен је уговор, у ком између осталог има наредба о евентуалном премештају седишта железничке управе у Букурешт. Румунска комора, којој је уговор на потврду поднет, није да га је просто или узела на знање, или одбацила, него узме уговор на знање али поменуту наредбу тако преиначи, да се седиште управе има одмах преместити у Букурешт. Немачка влада да богме да не ће поднети тај афронт румунске коморе, јер осим тога, што би било испод њеног достојанства, да од Румуније отрпи таку заушницу — румунска је комора у овом случају урадила нешто против парламентарног обичаја. У уставним земљама парламентарни је обичај, да се међународни билатерални уговори не мењају једнострано. Парламенти на сваки начин имају право, да такове уговоре прегресу, али по томе или да их просто одобре или одбаце, па и онда одбаце, ако им се макар само једна наредба уговора не допада; но амандирати међународне билатералне уговоре, то је у неким државама уставом са свим забрањено, у другим није бар обичај. Румунија се дакле упушта у неједнак бој, коме се и ход даје предвидети.

Грчко-турски спор због уређења граница никако да пређе ни стадијум почетка, а камоли да се сврши. Грчки комисари у дотичној грчко-турској комисији поручили су писмено Порти, ако до 15 дек. не буде седнице мешовите грчко-турске комисије или Порта не поднесе формалан предлог, да они преговоре морају сматрати за безуспешне и држати, да Грчка тим путем, тј. путем преговора, не може доћи до повољна резултата. Одређени рок дакле прошао је, али ми још не знамо, шта је Порта на то одговорила, међу тим говори се, да је ово дана Вадинктон незваничним начином саопштио силама нов предлог о решењу грчко-турског пограничног спора. Предлогом тим иде се на то, да се и Грци и Турци задовоље. У Епиру прима границу, како су је Турци означили, а у Тесалији, како су Грци. По томе би Јањина, која је у том спору у право „камен претикања“ Турцима остала, а Грцима би се у Тесалији испуниле све жеље. Не зна се још, јесу ли што и како су силе одговориле на тај предлог, промене у француском кабинету на сваки начин да су одговор успориле. На сваки начин да ће се Турци тим предлогом задовољити, али питање је, шта ће Грци.

Ческа споменица.

Прашки листови од недеље проглашују споменицу, коју су чески заступници пре месец дана поднели Њег. Величанству. Обширан је то спис, раздељен на четири поглавља. Прво говори о равноправности ческога језика код области и судова, друго о равноправности чешког језика на прашком свеучилишту, треће о проведењу језичне равноправности у погледу средњих школа, четврто о спроведењу језичне равноправности у погледу обртних образовалишта.

Будући да нам простор листа недопушта, да мотивацију приобћимо, доносимо овде само тражбине споменице. Прво поглавље захтева:

1. Код свих области и судова прве молбе има језик већине становништва, дотично језик, којим се служе корелатни аутономни органи, бити језиком службеним.

2, Код других области или судова, чији се делокруг протеже на целу земљу или на више котара, надаље код оних, које имају своје средиште у земаљском главном граду, имају се чески и немачки језик равноправно поделити као језик службени.

3. У обћењу са координираним или предпостављеним областима или судовима има се употребљавати властити службени језик (1).

Предпостављени органи дописују с онима, који су им подређени, језиком ових.

4. Свако је властан, у својим областима или судовима, а тако и код записничкога преслушавања, служити се једним или другим земаљским језиком.

Сваки посао мора се кроз све молбе провести, решити или обуставити оним језиком, којим је заподенут.

5. Да ко буде примљен у јавну службу, безуветно треба да зна оба земаљска језика говорити и писати.

6. Већ намештени чиновници, који знаду само један од оба земаљска језика, имају се употребити код области или судова, где је тај језик службени језик; такође се има побринути за то, да код свакога земаљско-владарскога органа буде намештен барем један чиновник, који подпуно зна оба земаљска језика.

У ц. кр. Шлезији говори народ осим немачкога и ческога такође пољским језиком, те се на сва три ова језика има упоравити начело у језичној равноправности, које по државно-темељном закону ваља за све у земљи обичајне језике.

У другом поглављу о равноправности ческога језика на прашком свеучилишту захтева се следеће:

1. Одселе дозвољује се приватним доцентим да се хабилитирају такође на темељу знанствених списа, који су само ческим језиком. Већим ће делом ческом језику вешти чланови професорскога сбора настајати, да испитају знанствену вредност таквих списа; што се тиче медицинскога факултета, ако тога сада тамо неби могло бити, ваља приметити, да на другим аустријским свеучилиштима има струковњака, у којих се подпуним умирењем може потражити суд о таквим списима за хабилитацију. Имена Духек, Хофман, Лебл, Квосток у Бечу, Алберт у Инсбруку могу све бриге отклонити.

2. На свима свеучилиштима нека се успостави могућност, да се како државни, тако и строги докторски испити могу сви полагати ческим језиком.

Нека буде припуштено ђаку, дотично докторанду, да бира језик за сваки испит.

3. На философском и јуридичком факултету нека се потребите наредбе учине тако, да под 2. споменута могућност буде од почетка науковне године 1880—81 посвуда. Што се медицинскога факултета тиче, нека се настоји о том, да се буде мого положити у ческом језику први ригорозум од науковне год. 1880/81., други од науковне године 1881./82., а трећи сасвим од науковне г. 1882./83.

Да се ове тражбине изведу, треба да се на философском и православном факултету попуне професори с ческим учевним језиком за некоје мале струке, а на медицинском факултету да се именује више ческих заступника оних дисциплина, које су предметом појединих ригороза.

Треће поглавље о проведењу језичне равноправности у погледу средњих школа поставља ове тражбине:

1. Да се трошак за средње школе у Ческој и Моравској, намиривам из државних средства, намењује правим размером према броју становништва (3 и 2) и давању пореза једнога и другога племена њиховим образовним потребама;

2. да се у краљевини Ческој од обћина жртвама, које се за будућност немогу смагати, подигнуте и издржаване ческе средње школе приме у државну управу по доказаној потреби и у размеру према броју немачких учевних завода, дотично да им се у периоди провођења наклоне достатне субвенције и

3. да се маркгрофији Моравској, где су описани одношаји још много неповољнији, нужна помоћ одмах пружи тако, да се утемељи бар једна подпуна реалка с ческим наставним језиком из државних средства, пак да се аналогно немачким паралелним разредом у Међуречју устроје славенске паралелке на немачким државним средњим школама, где је потребито.

Четврто поглавље доказује статистичким податцима праведност тражбине, да се устроје обртничка образовалишта са ческим наставним језиком.

Нота бар. Хајмерла

о уређењу турских државних и вакуфских добара у новоосвојеним деловима Србије, управљена на аустро-угарског заступника у Србији, бар. Херберта, гласи по „Хону“ овако:

Беч, 11. декембра (29. нов.) Турски господин посланик послао ми је по налогу своје владе препис саопштења, у ком нас моле, да код кнежев. српске владе порадимо, нек иста неодложно именује свог заступника у турско-српску комисију, коју наређује чл. 39. берлинског уговора, како би иста већ једном могла приступити одређеној јој задаћи. Ви сте се у више својих извештаја и последњи пут у извештају од 3. пр. мес. бр. 216. тим предметом занимали, и пошто ми и по вашем приказу изгледа, да су портини захтеви оправдани, то сам Едем-паши обећао, да ћемо испунити његову жељу. Молим вас дакле, да се у том чину са својим турским и енглеским другом сложите и да кнежевској влади обратите пажњу на одуговлачење те ствари. Србија би могла пре, но ма која друга земља на балканском полуострву, доћи до пробитака, које јој берлински уговор даје. Благонаклоност сила, која јој то олакшава, оснива се на претпоставци, да ће и кнежевина с истом готовошћу испунити примљене обвезе. Мени се чини, да би кнежевска влада требала да иде за тим, да у том погледу покаже своју добру вољу и обеду, да одуговлачи испуњење чл. 39. дате јој обвезе, тим побиље, што неће дуже задржавати конституисање комисије, него јој дати прилику да може одмах поћи на посао. Очекујући од вас извештај о успеху вашег корака, понављам, итд.

Хајмерле.

Проглас Муктар-паше.

Проглас, што га је Муктар-паша из Калканделена управио на Арбанасе и што је место мира изазвао арбанашку буну у Призрену, гласи:

По наредбама берлинског уговора Плава и Гусиње морају се Црној Гори предати. Царске власти чиниле су до сад, што је било нужно, да се те области напусте. Несрећом изгледа, да један део становника неће да преда Гусиње и Плаву и да тога ради хоће да организује отпор. Сав свет признаје, да је предаја Гусиња и Плаве дужност, што је царској влади уговором дата. Намишљен отпор становника не ће имати ни каквих других посљедица, до ли што ће дати повода бескорисном проливању крви и у несрећу их бацити. Царска влада строго осуђује то држање становништва. Проливање крви за безуспешну ствар осуђују у осталом и свети закон шерија и здрав разум. Ми не сумњамо, да разборитији не ће увидети нужду, што у тој ствари за царску владу из уговора потиче, и заповест положаја. Ми рачунамо на ваше домољубе и вашу оданост и очекујемо, да ћете се махнути држања, које се очевидно не може трпити, и да ћете се повиновати наредбама царских власти. У име високе Порте изјављујем вам свима, да они, који узраде против тих опомена, товаре на се моралну и материјалну одговорност.

Главна званична преписка о независности српске цркве.

III.

Његова Светост васионски патријарх Његовом Високопреосвештенству архијепископу београдском и митрополиту српском.

Преосвећени и богохрањени архијепископе београдски и митрополите Србије, по светоме духу прељубазни и предраги брате и служитељу смерности наше, господине Михаиле.

Вашему нама драгоме преосвештенству братски по господу поздрав.

С братском усрдношћу примили смо Ваше братско писмо од 4 маја о. г., прочитавши га у саборској седници, увидели смо шта нам као брат предлажете о својој цркви у Србији; и како сматрате кад је по божијем благоволењу свршена политичка независност, и проширење границе богом очуване Кнежевине, да се и тамошња црква постави у стање слично, тако рећи, политичко, и изјављујете да је то жеља и благочастивога Књаза, и његове високе владе и свега благочестивога народа.

Дознали смо за тим и то, какву молбу подносите о схизматицима бугарским, који се налазе у епархијама сада кнежевини политички присаједињеним, како би и њих благословила наша света христова црква, пошто показују жељу да се покају и сједине са светом црквом у Србији.

Одговарајући дакле високо-уваженоме преосвештенству Вашему овим патријарашким и синодским писмом нашим, јављамо вам да смо молбу вашу о каноничком независном успостављању св. српске цркве, као умесну и праведну, с братским усрђем примили, и по што смо договорно у синоду о њој расудили, како би црквено дело тога успостављања било по св. правилима и узакоњеном изодавна у цркви поретку, и благодетним дјеством Пресветога духа кад је ствар до краја доведена била, једногласно и с радошћу у души прогласили смо православну цркву у Србији, у границама, као што се сада политички увећана налази, за самосталну и независну, и издавши о томе свештени синодски том (писмено) тога имена шаљемо за сада вама заједно са молитвеним и саветним писмом нашим, на цео тамошњи хришћански народ, те да се јавно прочита у свима св. православним црквама које су у српској кнежевини налазе, и о чему молимо братски Ваше преосвештенство да се као што пристоји изврши.

У томе свештеноме Тому казали смо што је за доста и о другој вашој молби која се схизматика тиче.

И тако дакле јављајући вам с радошћу духовном, да је божијом помоћу свршено успостављење св. тамошње цркве, и осећајући према вама радост, као мајка насправ кћери, и као браће према браћа која добро раде и напредују — молимо се богу од свег срца и душе, да се света српска самостална црква и у томе новоме стању оснажена, покаже велика и светла у Христу господу нашем, а под будном духовном управом вашом, коме и година што више нека буде, са здрављем и спасењем.

20. октобра 1879 год.

Високоуваженога Преосвештенства Вашег Вазљубљени по Христу брат и свагда на услузи.

Архијеп. Константинопољски Јоаким. Ефески Агатангел. Никомидијски Филотеј. Халкидонски Калиник. Дерконски Јоаким. Неокесаријски Јеротеј. Смирњански Мелентије. Митимњански Пајсије. Инвријски Никифор. Фанаријоферсадски Константин. Кооски Мелетије.

IV.

Посланик Његовог Високчаства у Цариграду Министру Иностраних дела.

Пера 26. октобра 1879.

Господине министре! Мило ми је што вам данашњом поштом могу поновити вест, коју сте у осталом из мога телеграма сазнали, да је велика цариградска црква признала нашу народну цркву за независну. Акт о признању овом, који су потписали Његова Светост патријарх и сви чланови великог синода, част ми је послати вам у прилогу заједно с писмом патријарховим за Његово Високчанство књаза, другим једним писмом за Његово Високопреосвештенство г. митрополита, и најзад трећим једним актом, којим Његова Светост шаље свој свети благослов целом народу нашем.

Радујући се овако повољном решењу наше црквене ствари, ја честитам влади Његовог Високчанства леп успех у питању, које се с правом може сматрати као једно од најглавнијих међу свима онима, која су проистекла из самога факта наше државне независности.

Није нужно, мислим, господине министре, да напоменем и рекапитулирам овде све фазе, кроз које је наше црквено питање прошло, од како сам част имао, у след Ваших нарочитих упустава, ступити тога ради у преговоре са Његовом Светости патријархом, и са гдекојима од првих и најстаријих чланова великог Синода; све то знате из мојих многих извештаја, које сам част имао по том предмету послати вам. Нек ми је при свем том дозволено да одам овде пуно признање и срдачну захвалност сјајно одличном и светом лицу, које данас на престолу васионског патријархата седи, за његово лојално, пријатељско и усрдно заузимање и држање у нашем црквеном питању.

Мени је драго, што вам наново могу уверење дати, да су овом приликом и св. патријарх и његови саветници, чланови великог Синода, задахнути били најбољим осећајима према влади Његовог Високчанства и целом народу нашем, хваленећи наш оправдани пијетет и постојану оданост нашу према великој цркви. Ово добро расположење патријаршије према нама, а нарочито престиж који влада Његовог Високчанства сада — услед последњих политичких трансакција, више но икада ужива, допринели су у великој мери повољном решењу овога питања. Све ово учинило је, те се акт о признању наше црквене независности нарочно одликује од свију других акта исте природе, у колико је велика црква показала се према нама далеко издашнија и попустљивија но према икојој другој цркви у истој прилици.

С одличним поштовањем

Понизни слуга

(потп.) **Ф. Христић** с. р.

Са српске народне скупштине у Нишу.

VII. састанак 17. новембра 1879.

(Наставак.)

Председник министарског савета, министар иностраних дела каже, како је приметко да у претресу јучерањем нарочито два питања занимају гг. говорнике. Прво је питање о томе: да ли треба или не треба изразити у адреси влади какво признање; а друго је питање већ оно, што се непрестано покреће, а то је, вели, о патентарини. Што се тиче првог питања он би најволео, а и све би молио да се њиме не занимају. Он ће исто тако задовољан бити ако већина одборска избрише из адресе свако признање, као и што нема противу тога ништа, што мањина одборска не ће у адресу да га стави. Он је, вели, у току његове државне службе пожњео доста хвале и признања. Ништа му дакле не ће допринети ново признање, као год с друге стране, што му неће ништа на свету шкодити ако се оно прећути. Ако је с његовим друштвом, вели, привредио што год овој земљи, уверен је, да то ћутање не ће сахранити моћи ту заслугу. Дакле може се из адресе већине свако признање изоставити.

Они нити ће противу тога рекламовати, нити ће им бити жао. Дакле око тога говорити значи: губити време и трошити касу државну, као што је посланик бољевачки врло лепо казао. — Друго је питање оно, вели, којим је посланик параћински до срца дирнут, а то је о патентарини. Наравно питања кесе увек су осетљива. Но он би волео да се посланик параћински задржао с оваком заузетошћу на каквом вишем, племенитијем и узвишенијем питању, а не на питању кесе да се тужи тако дубоко и да узвикује на овом свечаном месту: „нема закона, нема власти“. Ми гг. који смо знали да се боримо и издржимо од осам месеци борбу с неравном силом; ми, који смо у тешким приликама закључили мир без штете и понижења нашег народа и државе, па после опет смели да се упустимо у борбу и најзад ми, које су велике силе удостојиле признањем независности, — зар ми да дајемо сами себи овакову сведоџбу сиромаштва у сваком погледу? — То може чинити само посланик параћински, а он му се не може, вели, придружити. Димитријевић је такође напоменуо, да је за извршење закона о упису у радње одговоран министар финансије, па је бацио одговорност чак и на министарски савет. Он ваљда мисли, да је министарски савет као капетан у неком срезу, или начелник у коме округу па кад се он жалбом обраћао против капетана начелнику, а овај му не дао на исту задовољења, да је онда начелник одговоран. Но министарски савет није позван да прима жалбе против појединих министара, који раде сваки у своме кругу. Али пре свега параћински посланик требало би да докаже: где је повређен закон, па после од кога је та повреда учињена. Да је пак вршење тог закона ударило на тегобе, да се по њему није могао правично поделити терет према свима, и то не одричем; али до кога је кривица? Ви сте, господо, овде дали министру финансије тај закон, по коме он има скупити од патентарине милион и више за одужење државног дуга; да ли сте му сретства и пута да скупи ту суму од народа.

Он се обратио на општине, општине су разрезивале, али како? Онако исто, како обично разрезује онај, што на себе удара каки терет.

Шта је могао сад да ради, да доскочи томе неправилном разрезивању општинском? Помогао се комисијама које закон такође предвиђа, те да се скупи што већа сума да се може платити интерес на страни. Он може то рећи, вели, колико је с једне стране била одговорност, што се тражило да се тај закон не извршује потпунце, но да се што мање по њему наплати, — не може с друге стране бити велике одговорности, што се тражило да се што више наплати. Тако је у свима земљама. Који год је пратио светске ствари, тај се морао уверити, да држава свуда тражи што више; а они који плаћају, траже да плате што мање. Између те две струје дошао је у сукоб.

Осуђивати сад једну или другу страну, то није правилно, док се не би ствар извидила, а за то требало би времена као што се може видети из овога примера: општина београдска разрезала је на себе 150 хиљада динара. Она је сама то учинила, ту није било ревизионих комисија. Али узмимо одмах с друге стране други случај један: прва општина до београдске ударила је на своје чиновнике и своје грађане по 4 хиљаде динара. Кажите ми сад имали ту саразмерности и можете ли ту изрећи пресуду па казати ко је крив? Ја не ћу да кривим ни општине нити министра финансије. Ја само могу то да кажем, да је извршење закона ударило на велике тегобе, и да би се морало дуго извијати, те да се сазна до кога је кривица. И ако је где министар финансије покушао, да се што већа сума скупи, то би му се имало да препише у ревносно вршење дужности, а не у покуду. И заиста шта му је остало да ради кад се на једног Илију Матића удари само 12 динара. Кажите ми, господо, да ли је то право. Прома томе ја мислим да би и он и г. Димитријевић учинили боље кад би се уздржали од тако страсног осуђивања, по што се ствар њих лично тиче. Има овде господо посланика из сеоског реда, које још нисмо чули. Посланик Димитријевић, даље рече, да је било много жалби на министарски савет упућених, па никакве помоћи отуда није било. Ја не знам да ли је могао г. посланик добити прилике да сазна шта и каква послови долазе пред министарски савет, те да зна шта је у њему рађено. Министарски савет није надлежатељство какво, већ то је само конференција министара где се министри саветују и један другог потпомаже. А колико има предмета и који су што долазе пред министарски савет на формално решење, то је у нарочитим законима означено. И оно што се на основу закона реши у министарском савету, то се све заведе у протокол министарског савета. Тај протокол води и чува, заједно с државним печатом, министар правде. Што год је тамо заведено, то је дело министарског савета, и он је за њ одговоран. Што тамо није заведено, а радио је који од министара није за то одговоран министарски савет, већ онај министар који је то дело радио. Шта је дакле могао министарски савет радити ако су које жалбе упућене на њега? Све што је могао радили то је, да упути те жалбе дотичноме министру с изјавом, да министар учини корак, да се жалбе не порађају. То је све. Он знајући како нам са стране долазе захтевања, да се дуг плаћа, па бринући се о угледу земље, развио је ревност, која заиста не заслужује таквих осуда, јер је није развијао у интересу своме, но у интересу угледа и достојанства земаљског.

Секретар Алекса Поповић каже, како је и он делио мишљење г. Голубовића о начину писања адресе. Благодари влади што је разбистрила ствар те се сада могу у адреси унети потребе и жеље народне. Одговара на јучерањи говор г. министра председника, што је овај рекао да нема предлога, који је скупштина влади овој дала, па га ова није извршила, и вели да јој је дат у Крагујевцу 1877 године закључак скупштински да се практикантима, учитељима и служатељима врати задржата за време рата плата. Односно адресе, вели, да он мисли да нема никакове разлике између једне и друге; слободу штампе хоће једна, а то исто и друга, саглашавају се, вели, и у финансијским питањима. Има пак, вели, у чему се размимоилазе, а то је: изравнање грађана у ослобођеним пределима с правилима и законима, који су у старој Србији, и што се у адреси мањине прећутује захвалност овој влади. Он мисли да захвалност припада само владаоцу и народу српском. А што није учињена хвала и влади, вели, за то што у овој влади нема људи, који су на томе радили, нема, вели, г. Стевче, а ма г. Грујића. Изјавили су у адреси своју, вели, хвалу и признање витешком господару и оним борцима, који су на бојноме пољу оставили кости своје, јер њима и припада слава, а ником другом.

Панта Срећковић вели, да му је мило што је г. Алекса говорио пре од њега. Наводи немогућност да једно министарство наследи све предлоге и решења скупштинска од другог министарства. Говорећи о адресама већине и мањине хвали и адресу већине и одаје хвалу влади за учињену толику доброту држави на пољу политичком. О г. Димитријевићу посланику, вели, да га за то срце боле што мора као богат човек да плаћа, и признаје да му — Димитријевићу — не би тешко било плаћати кад би имао ви е милиона. Сматра, вели, беседу владалачку као владин програм. Г.г. посланици из опозиције ударају, вели, гласом на право народње.

Вели да је право народње најбеље догазао 1875. један члан из народно-либералне партије, а то је г. Грујић. Најзад, вели, да хоће да прокритише говоре неких посланика и моли, да му се неза-

мери, ако би рекао какву неуглађену реч, премда вели, да ће се од такових израза чувати. Г. Стошић каже да адресу мањине воле за то, што је у њој казано више жеља; ако је тако, вели, онда ће се у адреси већине метути више жеља и тада ће по разумевању г. Стошићевом адреса већине бити боља. Говори даље о разлици између жеље и воље и каже, да је ова скупштина законодавна која има вољу, а ако се хоће жеље какве, онда вели, да жели да им Бог да по један чабар дуката. О говору посланика г. Жујића, који вели, да ће они непосредно да разговарају с кнезом, ту каже, да је г. Жујић прекршио устав, јер скупштина се разговара са владаоцем преко његове владе.

О говору посланика ужичког г. Милана Ђурића који је у главноме рекао: „да закони ћуте а президијали говоре“ вели, да му је жао што је то изговорио свештеник божији. Односно патентарине вели, да у Београду није било никакве тужбе, као што му је причао посланик власотиначки и тамо није никакве тужбе било.

Сад долази на ред говор једнога посланика из опозиције премда је вели говорио врећајућим изразима али он му одбија то на дару као младом човеку, моли за извињење да му се не прими за зло ако би говором увредио кога.

За говор г. Риште Поповића вели да вреди одговор г. Жујићу. Он г. Риста тражи да се створе услови за трговину и индустрију као и да се установи народна банка. С најбољим сажаљењем мора да примети, вели да он г. Риста у место да ода хвалу влади што му је мисао погодила, он је прекорава.

Он говори, вели, даље, да је влада требала прво да закључи уговоре са Аустријом и тера владу да пристане на уговор са Аустријом; ако је ово рекао у незнању, вели, нека му бог опрости.

За посланика из опозиције г. Глигорија Петровића вели, да му је главно у беседи на шта и говор свој базира — патентарина; вели да је г. Петровић и лане био против патентарине установљене за исплату народног дуга. А и сва гг. која против ње говоре вели, да су и лане то исто чинили, но да ју је и лане а и сада бранио и да ће је бранити. Наводи неке ставове из адресе мањине и показује њину нелогичност, кад рече један човек да напољу пада снег, а и сви виде да пада и потврде, то би вели било кабулење. Онај, који би рекао да не пада, а он пада, вели, да би он крстио такав одговор са речју арумлук.

Претседник опомену г. Панту да не употребљава такве речи.

Претседник позива г. Панту да узме реч натраг.

П. Срећковић узе реч натраг па вели: с тога што је адреса мањине сасма нелогична па му изгледа као неумивен човек вели да је против ње за адресу већине. И за тим

Претседник даде четврт часа одмора.

После одмора.

Претседник даде реч г. Тајсићу.

Ранко Тајсић каже, да се је један члан владин изјаснио пред одбором да је кнежева беседа владин правац који кроз владаочева уста пролази. Као народни посланик, који мора носити жеље народне у прсима и ако је се одбор поделио на већину и мањину он не би вели пристао ни једну од тих адреса, но као човек који припада мањини мора да брани адресу мањине.

Прелази преко говора неколицине посланика и критише их. Вели, да влади никако не може дата хвалу за ово што је добивено, не може да даде јер хвала и признателност не припада њој но витешком владаоцу и народу српском.

Одговара г. Панти Срећковићу на оно што је овај рекао да му адреса мањине изгледа као неумивен човек па вели, да г. Панта као професор на великој школи изгледа пред осталим професорима као неумивен човек.

Не слаже се са г. Блазнавцем и Карапешићем односно онога што су они казали да је крив само министар финансије због издатог президијалног расписа, но вели да је крива цела влада. Г. Панти Срећковићу, вели, да онај посланик кога је он г. Панта назвао аустријским адвокатом, није аустријски адвокат но народни посланик и трговац.

У свему је вели за адресу мањине изузимајући питање закона за присаједињене крајеве што оставља посланицима тих крајева да пристану како им је боље.

Панта Срећковић вели, да није рекао никоме да је аустријски адвокат но је казао као аустријски посланик.

Председник примети како је у овој седници пало много крупних речи а ако се још дозволи да један другоме одговара онда неће се свршити са овом ствари још са месец дана.

Никола Пашић вели, да је у адреси мањине стављена једна тачка где се жигоше противзакона радња министра финансије а и целога кабинета. Предлаже, да се у адресу мањине стави још како вкада није обратила довољну пажњу на оне, који у у рату за ослобођење пострадали и погорели. Тражи да се заведе слободна штампа у Србији, а у осталом вели да се потпуно слаже са адресом мањине и да је за њу. (Наставиће се).

ДОПИСИ.

У срезу Мохачком, 7 децембра. У цењеној „Застави“ под бр. 171. изишао је из Шиклуша допис, у коме се г. дописник незадовољава са делањем посланика овога среза, за време задњег саборисања, и то с тога: Прво што ни покушавали нису, да што искључиво за овај срез израде, — друго што је одређено, да прота у Херцег-Суљошу а не у Мохачу седи.

Што се првог тиче, то нека је на знање г. дописнику, да се за овај срез ништа друго искључиво израдити није могло, до ли потражити да се из народног фонда припомоћ на издржавање овоокружног свештенства и учитељства, изда, али пошто садањег саборског заседања, дотација на дневни ред није дошла, то и о потраживању преднаведене припомоћи ни покушавања бити није могло.

Што се другог т. ј. определења седишта протинског да прота у Херцег-Суљошу а не у Мохачу седи, тиче, то је сабор с тога тако одредио; што је парохија Херцег-Суљошка од Мохачке, за сад, са 200 и више душа већа; — што је у Херцег-Суљошу парохијални дом лепши, и у читавом протопрезвитерату најлепши, а за обитавање проте много пристојнији и удеснији него у Мохачу, јер у Херцег-Суљошу је пре неколико година парохијални дом, на парохијалном кућишту нов саграђен, и грађење истог општину је преко 6000 фр. коштало, напротив Мохачка општина, пре три године, законом приморана из нужде је, за свој парохијални дом једну стару кућу, заједно са кућиштем за 2500 фор. купила те због тога и данас са својим парохом у распри се налази, јер се парох противи у њему као једном (по тврдњи његовој) пароху неприличећем се дому обитавати. — Што у Херцег-Суљошу постоји у нарави парохијална сесија и то прве класе земља, и јошт ко томе има парохијални виноград од 30 мотика, у коме парох, кад је моле боља година, до 150 акова чиста вина набира, — напротив у Мохачу парохијалне сесије у нарави нема, него се иста са 200 фор. наплаћује, оно истина има и у Мохачу 30 лаваца пашњака, али та земља међу два дунава у Ади, и то незагађена лежећи, такове је природе, да кад Дунав неизлије, онда парох нешто може од ње користи имати, али како Дунав мало поплави, онда парох само у толико зна за ту земљу, у колико на њу еквиваленат и порез плаћати мора.

Парохија Мохачка за сад је истина четвртог, а Херцег-Суљош петог разреда, и пошто у целом Мохачком протопресвитерату и нема већи разреда, то су дакле овде најбоље парохија, које су у тима разредима. — Али зна се да је општина Мохачка године 1871. и 1875. код сабора тих година бивших молала и искала, да јој се парохија по броју душе у последњи т. ј. шести разред спусти, те су молбе сабори и сваки пут уважавали, и парохију мохачку по броју душа класифицирали, — сад што се мохачка парохија све до сад у четвртом разреду налази, узрок је само то, што оновремени саборски рад, у погледу дотације, није највишу потврду добио; — а као што је општина мохачка и сад овом сабору молбеницу поднела у којој доказује, да почем у Мохачу на једну душу 1 фор. 50 нов. парохове плате долази, и пошто тамо никакових других извора нема, од куда би се то плаћање општини олакшало, него све баш народ из свога џепа намиривати мора, то да она није у стању више 800 фор. пароху плаћати, те с тога моли, да јој се парохија у последњи разред спусти, наводећи к томе још и то, да већа част тамошња народа од једине надница живи. Сад ако и овај као што су то и прошли чинили, молбу општине приликом уређења дотације, уважи, онда ће парох мохачки имати 400 фор. парохијала и 200 фор. накнаде сесијоналне земље, свега дакле 600 ф. Можели се онда захтевати, да прота у једној парохији седи, која 600 фор., а напосљедку нека се узме, да и по старом остане, т. ј. 800 фор. износи кад нема у протопресвитерату парохија у којима свештеници, који добре сесије имају, са 1000—1200 фор. а можда и више наплаћени су. — То су дакле разлози били, с коих је сабор Херцег-Суљош а не Мохач за седиште проти определио.

Даље Херцег-Суљош је једно таково место, које ничему није далеко од варошаца у барањи изостало, јер узевши само и то, да у читавој барањској вармеђи, без разлике вероисповести, у њему се једном налази црква, на којој је торањ бакром покривен и са богато позлаћеним крстом украшен и то је између три, које се у месту налазе, православна српска црква! — Јошт ко томе има много лепи кућа у којима су велики и богати дућани, међу којима су српски од првих, смештени, — а поред свега тога има и једна, међу осталима, велика лепа гостионица, која мноштво странаца у себе сместити, и свагда их најудобније угостити може — а та је пространа гостионица своина његовог височества надвојводе Албрехта! — Притом Херцег-Суљош и врло сходно лежи, јер с једне је стране од станице паробродске безданске само полдруг, а са друге жељезничке моноштарске само један сат удаљен, још ко томе ће и каменити друм, који се већ од дунава греди, кроз Херцег-Суљош иђи, и тако ће сватко врло лако у њега свагда долазити моћи, — јошт ко томе и то је сходно, што Херцег-Суљош баш у средини оних места, у у којима Срби у барањи у маси станују, лежи, што напротив Мохач мало удаљенији од тих Срба налази се. Напоследку Херцег-Суљош није ни од епископа много удаљенији него Мохач, јер од Мохача до Сентандрије има 27, а од Сентандрије до Херцег-Суљош 30 миља, дакле само 3 миље више а то нија баш велика разлика.

Оволико Шиклушком дописнику обавештаја ради на његов допис.

Мокрин. Дужност и родољубива самосвест налаже ми, да на јавност изађем са једном чињеницом, која веома добро и верно обележава млитавост и корупцију наших овдашњих надри-носиоца наставе и просвете, који хоће ниским и подлим начином да искорене у народу још и оно мало чисте свести, која га дачи и поноси.

Но да би се о томе осведочили, изнећу вам на видик чињеницу, која се овде ових дана збила.

Кад се оно обастинила немила вест, која је српски читалачки свет изненадила — да је Анђелић за администратора патријаршије наименован, од великог одушевљења и радошћу задахнути наши духовни пастири похиташе да брзојавом поздраве новоизабранога и да му најпокорнију оданост изразе у име њихово, и у име целе овдашње опћине — у име 10.000 душа.

Па зар тако народни просветитељи? Зар је то начин, којим хоћете себи имена и поштења да стечете код народа, кад изјављујете вашу оданост ономе, који немилице онај големи рад руши, за који смо толико жртава принели и дан-данас још приносимо? Је ли то израз био целе опћине, је ли вас опћина овластила, да њезини тумачи будете?

Ја вам отворено велим, да није. Ви злоупотребисте народне осећаје, те постадосте подли и лажни тумачи њихови. Па како то брзојависте? „Да се цео српски род његовоме избору радује.“ А ко је тај цео српски род? Можда оличен у вашем „тријумвирату?“ где вашега пријашка примисте, за кога знамо, да је у јавноме животу са својим ниским поступком доста заслуга си стекао. Зар вам није стид и срам, да у име онога народа, који вас поштује, који вас „хлебом насушним“ издржава, који заступнике своје шаље на сабор, да се о бољитку вашем брину и посаветују — да у име тога народа лажне и подле осећаје изразујете, лажне честитке шаљете, да без знања и допуста тога народа метанишете вашем идеалу, чијих се дела сваки иоле свестан Србин гнуша.

Јадници једни! Хтели сте да притајите начин, којим изразисте вашу оданост и покорност, али ево случај хтеде — да вас јавном судији, оцени и пресуди српског читалачког света предам, нека вам забележи ваша имена, ваш подли чин и нека изрече своје негодовање, а ја с моје стране вам опет отворено велим, да то није била жеља овдашње опћине, но ваша само, фамозни тријумвирате мокрински!

У Чуругу 16. децембра 1879. Дакле ни молбе, ни тужбе, ни разлози, нити оснивања на гр. решкрипат од 1868. од чурушке општине и конзисторији, и бачком владици, и митрополитском савету па и српском сабору поднашане, непомогоше, да општина онога за пароха изабере, кога је једногласно хтела и за кога се толико година заузимала. Нечувено! — али се збило, и то у бачкој дијецези, по речма бачког бившег дијецезана: „Когод се самном вукао клипка, сваког сам ја надвукао.“ Тако вељаше чурушкој депутацији. Није дакле чудо од конзисторије, ни апелаторије, кад је тако „за љубав“ и на сабору прошло. И ко се бољему надао од сабора онако сложног „за љубав“, околишећег и решавајућег сад боже помози, сад сачувај боже. Благо протама и владикама-деспотама, а остало би ће као и до сад на пролеће.

Дакле сабор је чурушку молбу упутио с препоруком митр. савету, а овај — чујмо! решио као и пре: Општина се похваљује, што је свесна, те иште поново стечеј и што неће, кога јој конзисторија немеће, и ова нема право што забрањује општини нов стечај, али М. Папић се може компетовати, јер је по наговору узео свој уток.“ Општина је о том исвештена и стечај ће се расписати. Чуружанима пак остаје, кад инако није, кад нису могли клипка надвући, а није их ни срамота јер није ни сабор могао, — остаје им желити, да се нигда незаборављеном М. Папићу достојни просиоци за чурушку парохију пријаве, а чуружанима среће и свести да од најбољега изаберу.

Избор што скорији желимо, да се што пре наметутог капелана-администратора Павла Алексијевића опростимо. Њиме нас је часна конзистор. бачка усрећила, кад је место наше молбе за нов распис стечаја уклонила М. Папића, да нас од њега растави, не би ли га заборавили, у чему се љуто преварила.

Но ево зашто је љубимац-капелан амо послан зашто једва чекамо, да га се курталишемо: Што кад му се 10 ф. плати, он без трократног оглашења венча, скупштини каже: тужите ме а пред консисторијом порекне — па му нема суда; што од странаца женика иште полуштолу од 3 фор. за испит и венчање, пред скупштином црк. тврди, да има право, упућује је да га тужи, а конзисторији одговара, да није истина, па му нема суда; што по свечари ружи скупштинаре и недостојним и само њему приличећим изразима части, за то конзисорији буде тужен — па му нема суда, што нигда децу у одређеним за њ местним школама науци хришћанској не учи, — јер му нема суда; што силом, супрот јасног решкрипта од 1868. крпи по вољи §§. те иште станарину, па још ни сад незна, — јер никад ништ не чита — да је услед молбе жабаљске општине на сабору последњем у том предмету речено, да један парох претставља парохијско звање и томе пристоји станарина; дакле све зато а да и не спомињемо остале слабости и жалости његове. Сачувај нас боже и проситеља и камо ли изабраника таквог.

НОВИЈЕ.

— Из Ниша се јавља, да је српска влада дала потпуну задовољштину аустро-угарском посланству због неког неповољног догађаја у београдској царинари.

— Из Београда имају у „П. Л.“ ове вести: На представу руског министра-резидента закључило министарско веће у Нишу, да се Пољакову даде концесија за грађење, промет и финансирање српских жељезница. Пољаков стиже ових дана из Париза у Ниш, да потпише дотични уговор са Србијом. — Министар финансије забранио извоз пшенице, брашна и варива из Србије у Румунију, Бугарску, Аустрију, Угарску, Турску, Босну и Херцеговину. — На ноту о исканој отштети Турској за вакуфска добра у новоосвојеним крајевима Србије, одговорио Ристић, да ће Србија, по што скупштина прими дотични законски предлог, поставити комисију, која ће проценити дотична добра, али да Србија и пак за сад задржи у залогу за накнаду штете, што су је Арнаути својим упадајима Србији нанели. — Бечка „Преса“ стара јавља, да је Русија основала двадесет стипендија на београдским школама за ђаке из Босне и Херцеговине. Стипендијама ће управљати београдски митрополит. — Вели се, да ће Радивој Милојковић бити наименован за српског посланика у Цариграду.

— О црногорско-турском спору због Плаве и Гусиња јављају „П. Л.“ са Цетиња, да је црногорски посланик у Цариграду, Станко Радоњић, добио налог од кнеза Николе, нека Порти као последњи рок за предају Плаве и Гусиња одреди први дан божића, 25. декембар. — Из Скадра јављају истом, како су 14. о. м. главари арбанашки, Јусуф беј и Ахмед Скопљак, отишли валији Назиф паши и изјавили му, да „лига арбанашка“ не ће драговољно предати Плаву и Гусиње. Покуша ли Муктар паша, да своју војску баци до Рожалије или Гусиња, Арнаути ће знати бранити своју земљу. Узбуђење све веће. Назиф паша, коме Порта као рођеном Арбанасу не верује, те који је с тога требао да буде одменут са Тикри-пашом, не ће да остави свог места. Авторитет Порте у Албанији спао је на нуду.

— Француски посланик, Фурње, узео је да посредује у познатом турско-енглеском заплету и ради, да Лејардо продужи стављен тродневни рок. Мисли се, да ће енглески посланик попустити. Остали посланици са свим се резервно владају.

— Кондуриотис добио је 14. о. м. писмо од Саве паше, у ком овај јавља, да је Порта, одбацујући његову ноту, у којој се прети, темељно проучила последњу грчку споменицу, и идућу конференцију ради грчко-турског питања одредила на 17. дек. Опште се мисли, да ће Порта у тој седници ставити формалан предлог о питању граница.

— „Дјче цјтг“ јавља, да је бар. Хирш поручио Порти, да се од 1. јануара 1880. војска, ратни прибор, храна и ускоци на румилијској жељезници не ће моћи возити, ако влада за сваки тај превоз у напред не плати.

— Званично се 15. о. м. из Калкуте јавља да ни од ђен. Гуга ни ђен. Робертса нема вести. Облачно је, па не могу хелиографом да се дају знаци.

Уредништву су послате ове **нове књиге**:

— **Преглед радова на обичајном праву у Русији.** Написао француски др. В. Богишић, професор права на одеском универзитету, члан више учених друштава. Превео с оригинала Јов. Аћимовић, писар судски. (Издање књижаре Велимира Валожића.) Београд. У државној штампарији. 1879. На 16-ини стр. XIII. и 24.

У предговору је преводник проговорио на кратко о важности обичајног права у науци и животу друштвеном и приказао ученог писца расправе те, нашег сународника Богишића, побројивши важнија му дела на пољу правне науке, нарочито обичајног права, и повеснице. Богишићева расправа штампана је у једном француском правном часопису, у свесци за мај и јуни, и одатле је ето преведена на матерњи језик писчев. У њој се после увода расправља о изворима за изучавање обичаја у Русији, о званичним и приватним испитивањима на пољу обичајног права у самих Руса и „инородаца,“ тј. страних народа, што живе у големом руском царству.

Овај српски превод стручне расправе богишићеве изашао је прво у лиску „Српских новина,“ од куда је прештампана у књижицу: која се продаје по 50 пара дин.

— **Пастир краљ** или ослобођење Србије. Историјска приповетка. Написао К. Б. Власник и издавалац Конст. Трумић. Брзотиском штампарије К. Трумића у Митровици. 1879. Стр. 227 на 16-ини.

— **Шта природа деци приповеда.** С чешког превео Гаја М. Матић. (Издање књижаре В. Валожића.) Београд. Штампарија задруге штампарских раденика. 16-ини 104 стр. Цена 1 дин.

Ово је садржина књиге: Грудва. Животопис дрвета. (Младост. даљи живот, крај живота.) Ружа. (Ружа на шеширу, у коси, на грудима, на крилу материном, на гробу.) Цветић у шуми. Предшибом зовином. О неким малим животињама. Овца. О месецу. Штрклај или говеђи обад. Медвед. О гуштерима.

— **Die Donau** von ihrem Ursprung bis in die Mündung. Eine Schilderung von Land und Leuten des Donaugebietes. (**Дунав** од извора до ушћа свог. Опис подунавља и подунаваца.) Од Алекс. Ф. Хекша. Са две стотине слика и 1 картом. Наклада А. Хартлебена у Бечу, Пешти и Липскоме. Св. 6—12. Цена 30 нов. по свесци.

Првих пет свезака тог лепог и занимивог дела прибележили смо у бр. и „Заставе.“ У ових даљих седам свезака наставља се опис Подунавља и подунаваца оп Розенбурга до Пасаве. (Гл. III.) У IV. гл. од Пасаве до Линца. У V. гл. од Линца до Беча. Гл. VI. Беч. Гл. VII. од Беча до Будапеште. Св. 7. додана земљевидна карта Подунавља од дунавског извора до Улма и од Улма до Регензбурга; св. 9. од Регензбурга до Пасаве и од Пасаве до Линца; св. 12. од Линца до Беча и од Беча до Будапеште.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

(При закључку листа приспео.)

НИШ 18. дец. Прексутра долази барон Херберт, секретар Пинтер, да интификује шпањолске сватове, управо ради жељезнице или трговачког уговора.

Позив на претплату.

Крајем ове године свршује се претплата скоро свима поштованим претплатницима овога листа.

Почетком нове године ступа „Застава“ **у петнајсту** годину свога опстанка. За читаво то време, које је богато било у великим догађајима и у тешким тренуттима за нас и наш народ, „Застава“ је остала верна и досљедна своме програму, којег је одма у почетку на своје чело исписала. Отважно и истрајно заступала је и бранила **уставну слободу и народност српску**. Ако се у току те непрестане борбе у последње време и нешто тишије лепршала, то је било једино с тога, што је логика догађаја и сувише разговетна била. Међутим толико смемо јавно рећи, да се никад није погнула ни увила испред тих догађаја.

Па кад је тако истрајао овај лист у данима беде и искушења, онда можемо уверити наш свет, да ће „Застава“ и одсада постојано стајати на бранику за слободу и права народна. И ако је престало у овај мах оно потмуло доба, што се као сињи камен сваљивао на српске груди, то се ипак рећи може, да није престало доба борбе народне. Ево и на црквено-просветном пољу народа нашег с ове стране Саве и Дунава, где смо мислели, да се небо разгалило, почињу се облаци прикупљати, натуштило се, јер се еминентно право народно у питање доводи и хоће околижем да изигра. Питања политичне судбине народа српског с оне стране Саве и Дунава такође су отворена и нерешена још. Какав ће развитак догађаја бити, то није у нашим рукама, али свакоме нека је на уверење, да ће овај лист и на даље остати сталан поборник начелу слободе и праву народном.

„Застава“ ће се од селе поносније и светлије вити по зраку јавног живота српског.

Отварајући дакле нову претплату за сународнике и пријатеље овога листа, јављамо им, да ће „Застава“ и за идућу годину **четир пута** преко недеље излазити и то по дојакошњим условима. Лист се неће никоме без готове претплате слати, с тога умољавамо лепо наше претплатнике, да своју претплату за времена послати изволе, како би им се лист без **прекидања** отправљати могао.

Претплата, огласи као и рекламације шиљу се **администрацији** „Заставе“, а дописи, и што се на уређење листа односи, **уредништву**.

Претплата остаје за Аустро угарску монархију:

На целу годину	14 фор.	
На по године	7 „	
На четврт године	3 „	50 нов.
На месец дана	1 „	20 нов.

За српске државе и покрајине:

На целу годину	35	динара.
На по године	17½	„
На четврт године	9	„
На месец дана	3	„

За остале земље и то: за Немачку 18 фор., за Швајцарску, Романију, Русију Турску и Бугарску 20 фор, а за Француску и Америку 24 фор., или саразмерно на четврт године.

Учтиво умољавамо личне и начелне пријатеље, да не пожале труда, те да побуђују на претплату листа поштоване сународнике наше, који би листа држати могли.

У Новоме Саду 18. декембра 1879.

Уредништво и наклада „Заставе.“

ПОЗИВ

на вечерњу забаву српске читаонице у Новоме Саду.

Част је одбору српске новосадске читаонице јавити, да ће седма вечерња забава у читаоници бити у суботу 22. децемра 1879. (3. јануара 1880.)

Па тој ће вечерњој забави предавати професор **Андрија Матић „О земљотресима“**, певачки драговољачки збор, састављен из читаоничких чланова певаће више песама, а свирачки збор пуковније Цезаревићеве свираће за време целе забаве.

На ову вечерњу забаву могу доћи само чланови читаонички и њихови гости.

Улазак је бесплатан.

Почетак је у 7 сахата у вече.

Одбор.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Здравље је моћ!

У току наступајуће године излазиће у нашем издању тромесечне свеске под насловом:

НАРОДНИ ЛЕЧНИК

ПОУКА О ЖИВОТУ И ЗДРАВЉУ.

Књижице ове пише познати и признати писац на пољу здравствене науке г. др. Милан Јовановић, с намером и жељом да распрострe у народу знање о животу и нези човека од рођења његова, па до крајне му старости. Све што је родитељима наше деце и старатељима народа потребно знати у томе правцу, наћи ће се с временом наслагано у редовима ових књижица.

Позивамо наш читалачки свет да пригрли ово подузеће материјалном помоћи својом, те да нам омогући попунити у нашој кући једну празнину, зарад које пропада многи драги живот нашег подмлатка и гине многа одрасла снага у народу нашем.

Свака књижица изнеће 64 стране, малог џепног формата, а стајаће годишње све 4 књиге само 1 фор. што ће им се по изласку свака књига о нашем трошку разашиљати. Иначе цена је појединој књизи 30 н.

Прва књига већ је ушла у штампу, те по томе изаћи ће **првих дана** наступајуће нове године, а донеће ове чланке: 1. Шта хоћемо са овим књижицама? 2. Једна реч матерама. 3. Зашто нам гину деца? (повој). 4. Сучим ваља да одпочнемо јестиво? 5. Обичаји што нас затиру и море. (I. Свадба.) 6. Примери дуга живота. 7. Зашто прозебу и промрзну наши удови?

Претплату за „Народни Лечник“ прима у Србији књижара В. Валожића, а из осталих крајева потписана штампарија.

У Новоме Саду на Материце 1879.

Накладна штампарија А. Пајевића.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПАСТИР КРАЉ

или

ОСЛОБОЂЕЊЕ СРБИЈЕ.

Историјска приповетка.

Написао К. Б.

Изишао је из штампе накладом и трошком штампарије К. Трумића у Митровици.

У овој књизи верно су истакнуте разне промене устанка српског, који је поставио робове у ред слободних људи.

Грозни догађаји и крвави призори који су Србију десетковали, описани су у књизи овој од доба Карађорђевог, до владавине покојног кнеза Михаила Обреновића. Кнез Милош и кнегиња Љубица, ова два дива у борби за неодвисност Србије играју најважније улоге у књизи овој.

Свака српска кућа, треба да си набави ову красно израђену књигу, у величини од 14 арака а у формату њемачких класикера.

Цена је књизи сам 60 нов.

Препродавци добиће уобичајени рабат.

☛ Наручбине и новци управљају се на штампарију К. Трумића у Митровицу, и сваком се препоручује да се са таковом пожури, док се није ова по народ српски корисна књига разграбила.

СРПСКА ЗОРА

илустрован лист за забаву и поуку.

Година четврта.

За који дан изићи ће из штампе XI. и XII. свеска „Српске Зоре“ са овим садржајем:

I. Текст.

1. **О Црногорцима IX. писмо. Од Љубомира П. Ненадовића.**
2. **Петнајестог новембра 1879. Песма Змај Јована Јовановића.**
3. **Како је на селу. Слике и прилике из српског живота. IV. Илијада. Пише М—ћ.**
4. **Последња вила. Роман Х. Балзака. (Свштак.)**
5. **Лањској ђаволици. Песма Змај-Јована Јовановића.**
6. **Две ноћи у Риму. Приповетка. Кастели-ја. Превео М—ћ.**
7. **Прва практика инглеске жене-доктора. Причица.**
8. **О пропасти света, По немачком од Н—ћа.**
9. **Народно-лекарска књижевност. Од дра Милана Јовановића.**
10. **Кланац „Розалита“ на Балкану. Од Ф. Каница.**
11. **Др. Емил Холуб**
12. **Пуковник Груја Мишковић.**
13. **Споменик Фрање Палацког у Рожнови.**

ЛИСТАК.

14. **Светковина св. ђурђевског ордена на Цетињу. (Извештај.)**
15. **Извештај српског акад. друштва „Зоре“ о раду у години 1878—79.**
16. **Потоњи одговор Васе Пелагића Ивану Поповићу и одговор уредника Васи Пелагићу.**
17. **Прегледне бележке. (Књижевност. Новинарство. Друштва. Црква и школа. Споменици. Лица. Умрли. Ситнице. Шта бива по свету.)**

II Слике.

Др. Емил Холуб. — Споменик Фрање Палацког у Рожнови. — Пуковник Груја Мишковић. — Марсељанка. Слика Г. Доре-а. — Кланац „Розалита“ на Балкану. По скици Ф. Каница израдио Кацлер. (Велика слика.)

☛ **Уз ову свеску иде и насловни лист и садржај за годину 1879.**

Администрација „Српске Зоре“
Wien, VII. Burggasse 24.

ПРИПОСЛАНО*).

У 271. броју „Обзора“ изашла је изјава против г. Људевита Вуличевића с потписом „Далматински свеучилишни грађани.“ Ми потписани далматински свеучилишни грађани нисмо никога на онакову изјаву овластили те овим исповедамо да се с оном изјавом не слажемо.

У Загребу 1. децембра 1879.

Д. Јовановић. М. Манојловић. А. Срзентић.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредн.

НА ЗНАЊЕ.

Овогодишња главна скупштина „Матице Српске“ одлучила је, да се од сада „Летопис“, и то почињући од свеске 120., на поклон даје свима оним члановима матичиним, који су исплатили цео прописани улог за чланство.

Трошак на поштарину за разашиљање подмирује сваки члан за себе.

Према тој одлуци даје се на знање дотичним члановима, да могу „Летопис“ од сада од књиговође матичиног Арона Поповића о свом трошку примати.

Из седнице управнога одбора „Матице Српске“, у Новоме Саду 15. (27.) новембра 1879.

НА ЗНАЊЕ.

Овогодишња главна скупштина „Матице српске“ одлучила је, да се до сад штампани „Летописи“ поклањају, на захтевање, српским црквеним општинама за њихове школске библиотеке, али да они сами подмирују трошак око разашиљања.

Дајући то на знање, позивају се све српске црквене православне општине, које би на споменуту цел желиле набавити „Летописе“, да се тога ради обрате на управни одбор „Матице српске“.

Из седнице управнога одбора „Матице српске“ у Н. Саду 15. (27.) новембра 1979.

✝

Тужним срцем саопштавамо свима сродницима и пријатељима, да нам се наш премили супруг одностно отац

ДИМИТРИЈЕ МЛАДЕНОВИЋ

дана 7. (19.) о. м. после кратког али тешког боловања у 60. г. живота у вечност преселио.

Обвезани се осећамо уједно изјавити нашу најтоплију захвалност свима корпорацијама, као и осталим који при укопу нашем незаборављеном покојнику последњу част указаше.

У Руми 10. (22.) дек. 1879.

Катинка Младеновић рођ. Циврић супруга, Коста Младеновић син, Марија Вујевић рођ. Младеновић кћи, Матија Вујевић зет.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На основу § 8 „уредбе за српске осн. школе у Угарској“ овим се отвара стечај на новоустановљену женску школу, с којом је скопчана плата од 450 ф. а. вр.

Учитељици у дужност спада осим прописаних учевних предмета, децу обучавати у ручним радовима женским.

Школски одбор задржава право, да дотичној учитељици додели млађе или старије разреде.

Молитељке са припадајућим сведочбама у молбеници нека управи на шк. одбору у року од 4 недеље дана, рачунајући дан кад овај стечај на јавност изађе.

Из седнице м. шк. одбора у Ст. Паланици држаног 13 дец.

К. ЈАНКОВИЋ с. р. перовођа. ГИГА БИЧАНСКИ с. р. председник школског одбора. 2—3

ОГЛАС

Управа манастира Гргетега издаваће дана 30. јануара (11. фебруара) 1880. год. путем јавне дражбе, спој у ади Козјаку преко од Ср. Карловаца лежећој, находећи се риболов, на три године под закуп.

Дражба ће се држати горе реченог дана у три сата по подне у Ср. Карловцима у конзисторијалној писарни, где се и ближи услови увидити могу.

У ман. Гргетегу 8, децембра 1879.

3—3 **Управа манастира Гргетега.**

!!СКОРО ЗА БАДАВА!!

Добили смо налог од стечајне управе недавно пропале велике енглеске творнице британија сребра, да сву код нас на стовариштy налазећу се робу од британија сребра по таку цену продамо како би само кирију и ¼ део радне снаге добити могли.

Уз приложени износ или пак уз поштарско поузеће **само за ф. 6.75** да се само исплати путни трошак из Енглеске у Беч и уз мали део заслуге на радњи, добија сваки следеће предмете за четврти део праве вредности, дакле скоро за бадава и то:

6 ком. изврсно добри ножева са држаљем од британија-сребра и правом енгл. сеченицом.
6 „ најфинији виљушака из једног комада од британија сребра.
6 „ тешки кашика од британија сребра.
6 „ кашикица од британија сребра најбоље врсте.
1 „ масивна кашика за млеко од британија сребра.
1 „ тежка кашика за чорбу од брит. сребра.
6 „ рашница за ножеве од британија сребра.
6 „ енглески викторија тањирића фино издубљени.
2 „ врло лепа чирака од британија сребра.

Сви ови 40 ком. који су пре фор. 25 коштали, сад само 6.75 фор. стају.

40 комада. Сви ти 40 комада начињени су од најфинијег британија сребра, која је једина постојећа руда на овоме свету што увек бела остаје, и од правог сребра ни после 20 година не може се разликовати, за чега се јамчи.

Атреса и једино место за наручбине за ц. кр. аустр. уг. провинције: 2—12

General-Depot
der I. engl. Britania-Silber-Fabriken:
BLAU & KANN, Wien, I. Elisabethstrasse Nr. 6.

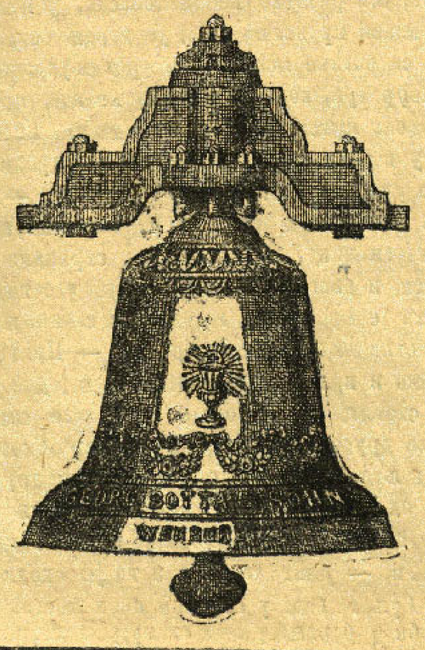

У ЗВОНОЛИВНИЦИ
ЂОРЂА пл. БОТА СИНОВА
У ВРШЦУ

израђује по старој и новој системи, са гвозденим, дрвеним крунама

хармонично удешена звона

по најумеренијој цени, са гаранцијом на више година.

Такођер прима горња фирма

стара звона на преливање

са исплатом на више година. 1—15

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“. Српска народна задружна штампарија.